

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
«БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

доцент І.В.Геруш

“ 28 ” 2020 р.

ДОВІДНИК ДЛЯ СТУДЕНТА
(СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни

«Безпека життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)

Спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»
(код і назва спеціальності)

Освітній ступінь магістр
(магістр, бакалавр, молодший бакалавр)

Курс навчання I

Форма навчання денна, заочна
(денна, заочна, дистанційна)

Кафедри: гігієни та екології, фармакології
(назва кафедри)

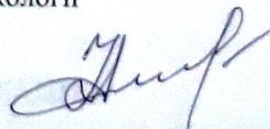
Схвалено на засіданні кафедри гігієни та екології
«21» серпня 2020 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри гігієни та екології
професор

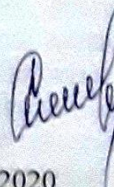
Власик Л.І.

Схвалено на засіданні кафедри фармакології
«16» червня 2020 року (протокол № 12.1)
Завідувач кафедри фармакології,
професор

Заморський І.І.

Схвалено на засіданні предметної
методичної комісії з дисциплін гігієнічного профілю
«25» серпня 2020 року (протокол № 1)
Голова предметно-методичної комісії
з дисциплін гігієнічного профілю,
професор

Дейнека С.С.

Чернівці – 2020

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Гігієни та екології
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Візнюк Ірина Дмитрівна – асистент кафедри, без н/с vizn_irina@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/hygiene/
Веб-сайт кафедри	http://hygiene.bsmu.edu.ua/
E-mail	hygiene@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул.Ю.Федьковича, 16
Контактний телефон	+38 (0372) 57-09-77

Кафедра	Фармакології
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Заморський Ігор Іванович – завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор, zamorskii@bsmu.edu.ua ; Драчук Віра Михайлівна – асистент кафедри, кандидат фармацевтичних наук, drachuck.vira@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/farmakologiyi/
Веб-сайт кафедри	http://pharmacology.bsmu.edu.ua/
E-mail	pharmacology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Поповича, 15
Контактний телефон	+38 (0372) 3-52-62

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	нормативна / вибіркова
Кількість кредитів	3,0
Загальна кількість годин	90
Лекції	24
Практичні заняття	16
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Предметом вивчення дисципліни новими оволодіння етичними принципами законами, правилами регулювання професійної поведінки фармацевтичних працівників та дослідників, що сприяє безпеці використання нових медичних технологій і попереджає лікарів і вчених про неприпустимість нанесення шкоди людині, її потомству, усьому людству і біосфері у цілому; формування поваги до життя та гідності здорової і хворої людини, інтереси яких завжди повинні оцінюватися вище від інтересів науки або суспільства. Відповідно до навчального плану, навчальна дисципліна вивчається студентами разом з базовими дисциплінами: біологія з основами генетики, біологічна фізика з фізичними методами аналізу, загальна і неорганічна хімія, анатомія та фізіологія людини, етика і деонтологія у фармації, вступ у фармацію та інтегрується з відповідними програмами. У свою чергу, знання основних валеологічних принципів здорового способу життя та основ етичних та правових норм регулювання професійної поведінки фармацевтичних працівників створює

засади для наступного вивчення студентом клінічних і гігієнічних дисциплін, передбачає інтеграцію з цими дисциплінами та формування умінь і знань з безпеки життєдіяльності у процесі подальшого вивчення. Вивчення навчальної дисципліни «Основи біоетики та біобезпеки» сприяють розвитку в фармацевтів почуття відповідальності за стан хворих, виховують милосердя та любов до обраної професії. Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки» складається з двох змістових модулів: Безпека життєдіяльності та Основи біоетики та біобезпеки. Силабус складено на основі Стандарту МОН України та освітньо-професійної програми схваленої вченою радою Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» 24 травня 2018 року (протокол № 9).

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu-u-vdnzu-bukovinskij-derzhavnij-medichnij-universitet.pdf>);
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/bdmu-instrukcziya-shhodo-ocziyuvannya-%D1%94kts-2014-3.pdf>);
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/reworks.pdf>);
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/07/polozhennya-pro-apelyacziyu-rezultativ-pidsumkovogo-kontrolyu-znan.pdf>);
- Кодекс академічної доброчесності (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/kodeks_academic_faith.pdf);
- Морально-етичний кодекс студентів (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ethics_code.docx);
- Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/antiplagiat-1.pdf>);
- Положення про порядок та умови обрання студентами вибіркових дисциплін (https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/nakaz_polozhennyz_vybirkovi_dyscypliny_2020.pdf);
- Правила внутрішнього трудового розпорядку Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» (<https://www.bsmu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/17.1-bdmu-kolektivnij-dogovir-dodatok.doc>).

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та викладачами, медичним персоналом закладів охорони здоров'я;

- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.4. Політика щодо відвідування занять здобувачами вищої освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролю) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.5. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Філософія	Фармакологія
Історія медицини	Фізіологія
Психологія	Медична інформатика
Анатомія	Медичне право
Медична біологія	Гігієна у фармації та екологія
Біологічна фізика	Пропедевтика внутрішньої медицини

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є: формування усвідомленого підходу до питання особистої безпеки людини і безпеки людей, що її оточують, матеріальних і моральних цінностей; вміння оцінювати потенційні небезпеки, визначати шлях надійного захисту від них, формувати знання та вміння з правових і організаційних питань, реалізація яких на практиці сприятиме покращанню умов праці, підвищенню її продуктивності, запобіганню професійних захворювань, травматизму, аварій; вивчення законів, принципів і правил регулювання професійної поведінки фармацевтичних працівників та дослідників, що сприяє безпеці використання нових медичних технологій і попереджає лікарів і вчених про неприпустимість нанесення шкоди людині, її потомству, усьому людству і біосфері у цілому; формування поваги до життя та гідності здорової і хворої людини, інтереси яких завжди повинні оцінюватися вище від інтересів науки або суспільства; вміння не тільки ідентифікувати та аналізувати конфліктні ситуації, що виникають на стику фармації, біології, філософії та юриспруденції, а й визначати конкретні шляхи їхнього розв'язання; вміння керуватися новими етичними принципами (тобто нооетикою) та діяти на основі етичних міркувань (мотивів) для запобігання глобальної екологічної кризи, яка може прийняти катастрофічний і незворотний характер.

6.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- визначати основні принципи безпечної життєдіяльності людини;
- передбачати наслідки порушень валеологічних основ формування здорового способу життя та їх вплив на безпеку життєдіяльності людини;
- аналізувати й оцінювати небезпечні для життя людей їх здоров'я і професійної діяльності ситуації та самостійно приймати рішення про вжиття термінових заходів.
- керуватися нооетикою та діяти на основі етичних міркувань для запобігання глобальної екологічної кризи, яка може прийняти катастрофічний і незворотний характер.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та критично осмислювати й вирішувати практичні проблеми у професійній фармацевтичній та/або дослідницько-інноваційній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та їх обґрунтованість до фахової та нефахової аудиторії.

7.2. Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.

ЗК 3. Прагнення до збереження навколишнього середовища

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.

ЗК 10. Здатність до вибору стратегії спілкування, здатність працювати в команді та з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності.

ЗК 12. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні

7.3 Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК 1. Здатність використовувати у професійної діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик

ФК 17. Здатність здійснювати моніторинг ефективності та безпеки застосування населенням лікарських засобів згідно даних щодо їх клініко-фармацевтичних характеристики, а також суб'єктивні ознаки та об'єктивні клінічні, лабораторні та інструментальні критерії обстеження хворого.

ФК 21. Здатність проводити санітарно-просвітницьку роботу серед населення з метою профілактики поширених захворювань внутрішніх органів, попередження небезпечних інфекційних та паразитарних захворювань, а також з метою сприяння своєчасному виявленню та підтриманню прихильності до лікування цих захворювань згідно з їхніми медико-біологічними характеристиками та мікробіологічними особливостями.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

8.1 Загальні результати навчання:

ПРЗ 1. Проводити професійну діяльність у соціальній взаємодії оснований на гуманістичних і етичних засадах; ідентифікувати майбутню професійну діяльність як соціально значущу для здоров'я людини.

ПРЗ 3. Дотримуватись норм санітарно-гігієнічного режиму та вимог техніки безпеки при здійсненні професійної діяльності.

ПРЗ 6. Аргументувати інформацію для прийняття рішень, нести відповідальність за них у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях; дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності.

ПРЗ 7. Виконувати професійну діяльність з використанням креативних методів та підходів.

ПРЗ 10. Дотримуватися норм спілкування у професійній взаємодії з колегами, керівництвом, споживачами, ефективно працювати у команді.

ПРЗ 12. Аналізувати інформацію, отриману в результаті наукових досліджень, узагальнювати, систематизувати й використовувати її у професійній діяльності.

8.2 Фахові результати навчання:

ПРФ 1. Планувати та реалізовувати професійну діяльність на основі нормативно-правових актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ПРФ 17. Використовувати дані клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень для здійснення моніторингу ефективності та безпеки застосування лікарських засобів.

ПРФ 21. Проводити санітарно-просвітницьку роботу у фаховій діяльності при виникненні спалахів інфекційних захворювань.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3,0 кредити ЄКТС Програма навчальної дисципліни «**Безпека життєдіяльності; основи біоетики та біобезпеки**» структурована і представлена одним модулем, який містить два змістових модулі відповідно до вимог розробки навчальних програм навчальних дисциплін.

- Змістовий модуль 1. –Безпека життєдіяльності II.
- Змістовий модуль 2. –Основи біоетики та біобезпекиII.

Видами навчальної діяльності студентів, згідно з навчальним планом є: а) лекції; б) практичні заняття; в) самостійна робота студентів. Тематичні плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи забезпечують вивчення усіх тем, що входять до складу модулю.

Змістовий модуль 1. «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ»

Тема 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

Предмет «Безпека життєдіяльності». Основні завдання предмета. Аксиома про потенційну небезпеку. Класифікація небезпек.

Концепція ризику. Керування ризиком. Принципи визначення припустимого рівня негативних факторів стосовно здоров'я людини.

Принципи і методи забезпечення безпеки життєдіяльності людини.

Основи керування безпекою життєдіяльності. Системний аналіз безпеки життєдіяльності.

Правове забезпечення безпеки життєдіяльності людини.

Тема 2. Людина в системі «людина і зовнішнє середовище».

Людина, як біоенергетична система. Єдність біологічних систем організму людини. Фактори, що забезпечують здоров'я людини.

Функціональні системи організму людини в забезпеченні його безпеки життєдіяльності. Захисні функції організму людини.

Роль рецепторів і аналізаторів організму людини в оцінці факторів системи «людина і середовище існування». Закон Вебера-Фехнера.

Психологічні фактори, що визначають особисту безпеку людини. Психофізіологічний стан організму. Залежність стану організму від зовнішніх подразників. Раціональні режими праці і відпочинку.

Тема 3. Значення зовнішнього середовища в системі «людина — зовнішнє середовище».

Зовнішнє середовище і середовище життєдіяльності людини. Класифікація і характеристики середовища життєдіяльності людини.

Класифікація і характеристика негативних факторів зовнішнього середовища людини. Фізичні негативні фактори. Негативні фактори енергетичного походження. Хімічні негативні фактори. Біологічні антропогенні негативні фактори. Психофізичні негативні фактори. Соціальні небезпеки. Методи і засоби захисту людини.

Особливості стану екологічної безпеки України. Комплексна оцінка ризику впливу антропогенних факторів на безпеку та здоров'я людини.

Тема 4. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини.

Здоров'я людини як медико-біологічна та соціальна категорія. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини.

Здоров'я і патологія. Валеологія та санологія, визначення, сутність і предмет їх вивчення. Показники індивідуального здоров'я людини. Фактори, що забезпечують стабільність здоров'я. Фактори ризику та групи ризику.

Поняття про спосіб життя, його особливості у сучасних умовах. Оздоровчі традиційні і нетрадиційні системи, методи оздоровлення. Способи загартування організму.

Механізм шкідливого впливу на організм людини алкоголю, тютюнопаління і наркотиків. Загроза особистій та суспільній життєдіяльності при їх вживанні. Методи боротьби із шкідливими звичками.

Тема 5. Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини.

Вплив харчування на життєдіяльність людини. Вимоги до якості і безпеки харчових продуктів. Харчові добавки як можливі забруднювачі.

Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами. Стимулятори росту та інші хімічні речовини, що застосовуються в сільському господарстві. Генетично модифіковані продукти та їх небезпека для здоров'я людини. Радіонукліди у харчових продуктах. Харчування в умовах радіаційного забруднення.

Токсичні речовини у продуктах харчування: допустимі фонові залишки, максимально допустимий рівень залишків у харчових продуктах. Методика зменшення кількості речовин-забруднювачів у харчових продуктах.

Тема 6. Небезпечні інфекційні захворювання у практиці фармацевта.

Поняття про небезпечні інфекційні захворювання. ВІЛ та СНІД у практиці лікаря. Можливі шляхи потрапляння біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованого в організм медичного працівника. Поняття про «виробничу аварію» та екстрене звернення до Центру СНІДу/Інституту інфекційних захворювань. Вірусний гепатит і можливість потрапляння його збудників у організм лікаря. Профілактика інфікування вірусами гепатиту та імунопрофілактика при контакті із біологічними матеріалами хворого на гепатит. Туберкульоз та його розповсюдженість в Україні та світі. Національна програма боротьби із захворюваністю на туберкульоз.

Змістовий модуль 2. «ОСНОВИ БІОЕТИКИ ТА БІОБЕЗПЕКИ»

Тема 7. Біоетика в національній системі охорони здоров'я України.

Предмет, завдання та принципи біомедичної етики. Поняття про ноетику. Етичні комітети, як гарант безпечності експертних інституцій. Нормативно-правова база, порядок роботи і склад центральних і локальних біоетичних комітетів.

Національні та міжнародні біоетичні нормативні документи, що регулюють морально-етичну, професійну та правову діяльність медичного персоналу і забезпечують права людини. Наказ МОЗ України № 690 від 23.09.2009 р. з подальшими змінами.

Біоетичні основи професійної діяльності лікаря. Моделі стосунків між лікарем і пацієнтом. Принципи конфіденційності та поінформованої згоди пацієнта, порядок його оформлення. Форма первинної облікової документації № 003-б/о –Інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення».

Тема 8. Біоетичні та правові аспекти наукових досліджень, біобезпека клінічних випробувань. Медико-етичні проблеми взаємодії медицини з фармацією.

Біомедична етика та біобезпека проведення клінічних випробувань лікарських препаратів та нових медичних технологій. Світові та національні нормативно-правові документи, що регламентують їх проведення. Порядок біоетичної експертизи матеріалів клінічних досліджень. Поняття про GCP та GPP. Біоетичні аспекти доклінічних досліджень.

Етичний погляд на використання тварин у наукових пошуках та навчальному процесі. Види та роль альтернативних технологій (математичне моделювання, комп'ютерні технології) у проведенні наукових досліджень.

Біоетичні проблеми взаємодії медицини з фармацією. Медико-правові тенденції використання рекламної інформації в медицині та фармації.

Тема 9. Біоетичні, правові та медико-соціальні проблеми цінності життя, здоров'я та репродукції людини.

Медико-етична і правова оцінка лікарської помилки та ятрогенії в клінічній практиці. Парамедикаментозні побічні реакції.

Медико-етичні, соціальні, правові проблеми та біобезпека репродукції людини, контрацепція та природні методи планування сім'ї. Біоетичні проблеми планування сім'ї та використання донорського матеріалу в репродукції. Медико-етична та правова оцінка штучного аборту.

Тема 10. Проблема евтаназії та суїциду в контексті біоетики.

Вартість життя та здоров'я людини. Гідність і недоторканість людського життя з моменту його запліднення до природної смерті. Біоетичні проблеми життя, вмирання, реанімації та смерті. Критерії смерті. Біоетичні аспекти самогубства та вбивства. Евтаназія, визначення, види та їх біоетична оцінка. Роль служби екстреної психологічної допомоги.

Тема 11. Біоетичні, етико-правові та моральні принципи сучасних генно-інженерних технологій, трансплантології. Медичні аспекти біоетики при психосоматичних розладах.

Основи біоетичної оцінки сучасних генетичних технологій. Біоетичні аспекти та біобезпека в хірургії, трансплантології, трансфузіології. Донорство органів, використання стовбурових клітин.

Біоетичні, правові, соціальні проблеми медичної генетики, генної інженерії і генної терапії, генетичних репродуктивних технологій. Медико-етичні проблеми клонування людини і тварин.

Етичні, правові та соціальні аспекти і біобезпека пренатальної діагностики, та популяційних скринінгових досліджень. Біоетичні проблеми неонатології і педіатричної практики. Особливості проведення педіатричних клінічних досліджень.

Біомедична етика в профілактиці та лікуванні психосоматичної патології. Біоетичні проблеми алкоголізму, вживання наркотиків та куріння, паліативної медицини.

Тема 12. Біоетичні, медико-соціальні та психологічні засади медичної допомоги інфекційним хворим. Біотероризм як загроза національної біобезпеки.

Медико-етичні та правові проблеми та біобезпека профілактики, діагностики та лікування ВІЛ-інфікованих, осіб з туберкульозом, венеричними, інфекційними та іншими контагіозними хворобами.

Медико-етичні проблеми біотероризму, як найбільш небезпечного виду тероризму. Критерії потенційної небезпеки біологічних агентів. Категорії біологічних агентів за ступенем загрози для мирного населення.

Основні стратегічні принципи протидії біологічного тероризму та заходи захисту населення. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Усього	Денна форма				Усього	Заочна форма			
		у тому числі					у тому числі			
		Аудиторні		С.р.	Інд.		Аудиторні		С.р.	Інд.
Л	П	Л	П							
Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності										
1. Теоретичні основи безпеки Життєдіяльності	8	2	2	4		8	2	-	6	
2. Людина в системі «людина – зовнішнє середовище».	7	2	1	4		7	-	1	6	
3. Значення зовнішнього середовища в системі «людина – зовнішнє середовище»	8	2	2	4		7	-	1	6	
4. Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	9	2	2	5		8	-	-	8	

5. Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини.	7	2	1	4		6	-		6	
6. Небезпечні інфекційні захворювання у практиці Фармацевта	6	2	-	4		8	-	-	8	
Разом за змістовим модулем 1	45	12	8	25		44	2	2	40	
Змістовий модуль 2. Основи біоетики та біобезпеки										
1. Біоетика в національній системі охорони здоров'я України.	8	2	2	4		8	-	-	8	
2. Біоетичні та правові аспекти наукових досліджень, біобезпека клінічних випробувань. Медико-етичні проблеми взаємодії медицини з фармацією.	8	2	2	4		8	2	-	6	
3. Біоетичні, правові та медико-соціальні проблеми життя, здоров'я та репродукції людини.	8	2	1	5		7	-	1	6	
4. Проблема евтаназії та суїциду в контексті біоетики.	7	2	1	4		7	-	1	6	
5. Біоетичні, етико-правові та моральні принципи сучасних генно-інженерних технологій, трансплантології.	8	2	2	4		7	-	1	6	
6. Біоетичні, медико-соціальні та психологічні засади медичної допомоги інфекційним хворим. Біотероризм як загроза національної біобезпеки.	6	2	-	4		9	-	1	8	
Разом за змістовим модулем 2	45	12	8	25		46	2	4	40	
Залікове заняття	-	-	-	-		-	-	-	-	
УСЬОГО ГОДИН	90	24	16	50		90	4	6	80	

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ		
№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Змістовий модуль 1 «Безпека життєдіяльності»		12
1.	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності	2
2.	Людина в системі «людина – зовнішнє середовище»	2
3.	Значення зовнішнього середовища в системі «людина – зовнішнє середовище»	2
4.	Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	2
5.	Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини	2
6.	Небезпечні інфекційні захворювання у практиці фармацевта	2
Змістовий модуль 2 «Основи біоетики та біобезпеки»		
1.	Принципи та правила біоетики. Біоетика в національній системі охорони здоров'я України.	2

2.	Медико-етичні проблеми взаємодії медицини з фармацією. Біоетичні та правові проблеми реклами у фармації.	2
3.	Біоетичні та правові аспекти доклінічних, клінічних і постмаркетингових досліджень. Система фармакологічного нагляду в Україні.	2
4.	Біоетичні, правові та медико-соціальні проблеми життя, здоров'я та реанімації людини.	2
5.	Проблема евтаназії та суїциду в контексті біоетики.	2
6.	Біоетичні, медико-соціальні та психологічні засади медичної допомоги інфекційним хворим. Біотероризм як загроза національної біобезпеки. Принципи доказової медицини та їх біоетична оцінка.	2
	Разом	24
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ		
№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Змістовий модуль 1 «Безпека життєдіяльності»		
1.	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності	2
Змістовий модуль 2 «Основи біоетики та біобезпеки»		
2.	Медико-етичні проблеми взаємодії медицини з фармацією. Біоетичні та правові проблеми реклами у фармації.	2
	Разом	4

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ		
№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Змістовий модуль 1 «Безпека життєдіяльності»		
		8
1.	Теоретичні основи безпеки життєдіяльності	2
2.	Людина в системі «людина – зовнішнє середовище». Значення зовнішнього середовища в системі «людина – зовнішнє середовище»	2
3.	Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	2
4.	Безпека харчування як складова безпечної життєдіяльності людини	2
Змістовий модуль 2 «Основи біоетики та біобезпеки»		
		8
1.	Біоетика в національній системі охорони здоров'я України. Медико-етичні проблеми взаємодії медицини з фармацією.	2
2.	Біоетичні та правові аспекти доклінічних, клінічних і постмаркетингових досліджень. Система фармакологічного нагляду в Україні.	2
3.	Біоетичні, правові та медико-соціальні проблеми життя, здоров'я та репродукції людини. Проблема евтаназії та суїциду в контексті біоетики.	2
4.	Біоетичні, медико-соціальні та психологічні засади медичної допомоги інфекційним хворим. Біотероризм як загроза національної біобезпеки. Принципи доказової медицини та їх біоетична оцінка.	2
	Разом	16
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ		
№ з/п	Назва теми	К-сть год.
Змістовий модуль 1 «Безпека життєдіяльності»		
		2
1.	Людина в системі «людина – зовнішнє середовище».	1
2.	Значення зовнішнього середовища в системі «людина – зовнішнє середовище»	1
Змістовий модуль 2 «Основи біоетики та біобезпеки»		
		4
3.	Біоетичні, правові та медико-соціальні проблеми життя, здоров'я та репродукції людини.	1

4.	Проблема евтаназії та суїциду в контексті біоетики.	1
5.	Біоетичні, етико-правові та моральні принципи сучасних генно-інженерних технологій, трансплантології.	1
6.	Біоетичні, медико-соціальні та психологічні засади медичної допомоги інфекційним хворим. Біотероризм як загроза національної біобезпеки.	1
7.	Разом	6

10. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
МОДУЛЬ 1 «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ; ОСНОВИ БІОЕТИКИ ТА БІОБЕЗПЕКИ»			
<i>Змістовий модуль 1. Безпека життєдіяльності</i>			
Підготовка до практичних занять (теоретична та опрацювання практичних навичок)		30	40
Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану лекцій і практичних занять, підготовка рефератів та презентацій:		20	40
1.	Особливості стану екологічної безпеки України	2	2
2	Надзвичайні ситуації мирного та військового часу.	2	2
3	Заходи щодо захисту населення при ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків в осередках біологічного зараження	2	2
4	Забезпечення безпеки життєдіяльності людини	-	3
5	Механізм шкідливого впливу алкоголю, тютюнопаління та наркотиків на організм людини	2	3
6	Наслідки забруднення харчових продуктів пестицидами	2	2
7	Небезпечні інфекційні захворювання у практиці фармацевта	-	3
<i>Змістовий модуль 2. Основи біоетики та біобезпеки</i>			
8	Біоетика в національній системі охорони здоров'я України	-	3
9	Біоетичні та правові проблеми співіснування –традиційної (наукової) та –нетрадиційної медицини	2	3
10	Біоетичні проблеми планування сім'ї (контрацепція та природні методи планування сім'ї)	2	2
11	Система фармаконагляду в Україні як основа для проведення пост маркетингових досліджень	2	3
12	Правові та біоетичні основи функціонування системи біобезпеки при проведенні генно-інженерної діяльності.	2	3
13	Біоетична оцінка та наукові принципи доказової медицини	2	3
14	Біоетичні, медико-соціальні та психологічні засади медичної допомоги інфекційним хворим.	-	3
15	Біотероризм як загроза національної біобезпеки.	-	3
Всього:		50	80

3. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ:

(презентації, доповіді, реферати)

1. Правові аспекти безпеки життєдіяльності людини, біоетики та біобезпеки
2. Оздоровчі традиційні і нетрадиційні системи, методи оздоровлення
3. Здоровий спосіб життя та профілактика шкідливих звичок, наркоманій та токсикоманій
4. Генетично модифіковані продукти та їх небезпека для здоров'я людини
5. Харчові добавки як можливі забруднювачі

6. Біоетика використання стовбурових клітин: нехтування моральними цінностями чи погляд в майбутнє?
7. Медико-етичні проблеми клонування людини і тварин.
8. Наукові основи функціонування системи індикації біологічних патогенних агентів.
9. Біотероризм, як найбільш небезпечний вид тероризму. Стратегічні принципи протидії біологічного тероризму та заходи захисту населення.

4. ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ З КУРСУ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ БІОЕТИКИ ТА БІОБЕЗПЕКИ»

1. Термін «Безпека життєдіяльності», його тлумачення.
2. Аксиома про потенційну небезпеку. Класифікація небезпек.
3. Поняття про ризик та керування ним. Принципи визначення припустимого рівня негативних факторів стосовно здоров'я людини.
4. Принципи і методи забезпечення безпеки життєдіяльності людини.
5. Основи керування та системний аналіз безпеки життєдіяльності.
6. Правове забезпечення безпеки життєдіяльності людини.
7. Людина як біоенергетична система. Фактори, що забезпечують здоров'я людини.
8. Роль функціональних систем організму людини в забезпеченні його безпеки життєдіяльності. Захисні функції організму людини.
9. Роль рецепторів і аналізаторів організму людини в оцінці факторів системи «людина - середовище існування». Закон Вебера-Фехнера.
10. Психологічні фактори, що визначають особисту безпеку людини. Психофізіологічний стан організму.
11. Залежність стану організму людини від зовнішніх подразників. Раціональні режими праці і відпочинку.
12. Поняття про зовнішнє середовище і середовище життєдіяльності людини. Класифікація і характеристики середовища життєдіяльності людини.
13. Класифікація і характеристика негативних факторів зовнішнього середовища людини.
14. Методи і засоби захисту людини від негативних факторів зовнішнього середовища.
15. Особливості стану екологічної безпеки України. Комплексна оцінка ризику впливу антропогенних чинників на безпеку та здоров'я людини.
16. Поняття про здоров'я людини як медико-біологічну та соціальну категорію та його духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти.
17. Поняття про здоров'я і патологію. Поняття про валеологію та санологію, визначення, сутність і предмет їх вивчення.
18. Індивідуальне здоров'я людини, його показники та фактори, що забезпечують стабільність здоров'я. Фактори ризику та групи ризику.
19. Поняття про спосіб життя, його особливості у сучасних умовах. Оздоровлення та загартування організму.
20. Механізм шкідливого впливу на організм людини алкоголю, тютюнопаління і наркотиків як особиста та суспільна небезпека при їх вживанні. Методи боротьби із шкідливими звичками.
21. Вплив харчування на життєдіяльність людини. Вимоги до якості і безпеки харчових продуктів та добавок.
22. Вплив пестицидів, стимуляторів росту та інших хімічних речовин, що застосовуються в сільському господарстві, на здоров'я людини.
23. Генетично модифіковані продукти та їх небезпека для здоров'я людини. Радіонукліди у харчових продуктах. Харчування в умовах радіаційного забруднення.
24. Токсичні речовини у продуктах харчування. Методика зменшення їх кількості у харчових продуктах.
25. Перелік професійних шкідливостей при виконанні професійних обов'язків медичних працівників. Особливості паліативної та хоспісної допомоги хворим.

26. Поняття про значення ВІЛ-інфекції та захворювання на СНІД у практиці лікаря. Можливі шляхи потрапляння біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованого до організму медичного працівника.
27. Поняття про «виробничу аварію» та профілактичні заходи. Антиретровірусна програма.
28. Визначення, предмет, завдання, принципи та історія розвитку біомедичної етики. Поняття про ноетику. Принципи та правила біоетики.
29. Біоетика та етичні комітети в національній системі охорони здоров'я в Україні та інших країн. Порядок роботи і склад центральних і локальних біоетичних комітетів. Нормативні документи, що регламентують роботу етичних комітетів.
30. Національні та міжнародні біоетичні нормативні документи, що регулюють морально-етичну, професійну та правову діяльність медичного персоналу і забезпечують права людини. Наказ МОЗ України № 690 від 23.09.2009 р. з подальшими змінами.
31. Біоетичні основи професійної діяльності лікаря та правила біоетики. Моделі стосунків між лікарем і пацієнтом. Роль сім'ї хворого в прийнятті медичних рішень.
32. Принципи правдивості, поінформованої згоди пацієнта, конфіденційності. Порядок оформлення поінформованої згоди пацієнта.
33. Пацієнти зі зниженою автономією. Нормативно-правовий порядок підписування поінформованої згоди для пацієнтів зі зниженою автономією.
34. Біомедична етика та біобезпека проведення клінічних випробувань лікарських препаратів та нових медичних технологій. Світові та національні нормативно-правові документи, що регламентують їх проведення.
35. Етика досліджень, що здійснюються на людині та біоетичні проблеми клінічних досліджень і запровадження у практику нових лікарських засобів. Нормативні документи, що регламентують проведення клінічних досліджень.
36. Порядок біоетичної експертизи матеріалів клінічних досліджень. Уразливі категорії випробуваних та поняття про незацікавленого свідка. Поняття про GCP.
37. Біоетичні аспекти та біобезпека науково-дослідної роботи: експеримент та клінічні дослідження. Біоетичні аспекти доклінічних досліджень.
38. Види та роль альтернативних технологій (математичне моделювання, комп'ютерні технології) у проведенні доклінічних і клінічних випробувань. Етичний погляд на використання тварин у наукових пошуках та навчальному процесі. Наказ МОЗ України № 944 від 14.12.2009 р.
39. Біобезпека застосування лікарських засобів. Система фармакологічного нагляду в Україні. Моніторинг та запобігання побічній дії ліків.
40. Етичні аспекти організації постмаркетингових досліджень лікарських засобів.
41. Біоетичні проблеми взаємодії медицини з фармацією. Біоетичні аспекти фармакотерапії. Поняття про GPP. Етичні критерії підприємництва. Етика бізнесу у фармації.
42. Біоетичні та правові проблеми реклами в медицині та фармації. Особливості рекламної інформації для лікарів та етичні аспекти роботи медичних представників фармацевтичних фірм.
43. Вартість життя та здоров'я людини. Біологічний та антропологічний статус ембріону людини. Гідність і недоторканість людського життя з моменту його запліднення до природної смерті.
44. Біоетичні проблеми життя, вмирання, реанімації та смерті. Критерії смерті. Біоетичні аспекти самогубства та вбивства. Проблема суїциду за сприянням лікаря. Евтаназія, визначення, види та їх біоетична оцінка. Роль служби екстреної психологічної допомоги.
45. Медико-етична і правова оцінка лікарської помилки та ятрогенії в клінічній практиці. Парамедикаментозні побічні реакції.
46. Медико-етичні, соціальні та правові проблеми та біобезпека репродукції людини та нових репродуктивних технологій, контрацепція та природні методи планування сім'ї.

- Біоетичні проблеми планування сім'ї та використання донорського матеріалу в репродукції. Медико-етична та правова оцінка штучного аборту.
47. Біоетичні аспекти та біобезпека в хірургії, трансплантології, трансфузіології. Донорство, забір та дарунок органів, використання стовбурових клітин.
  48. Біоетичні, правові, соціальні проблеми та біобезпека медичної генетики, генної інженерії і генної терапії, генетичних репродуктивних технологій модифікацій природи людини і тварин. Медико-етичні проблеми клонування тварин і людини.
  49. Етичні, правові та соціальні аспекти і біобезпека пренатальної діагностики, та популяційних скринінгових досліджень. Біоетичні проблеми неонатології і педіатричної практики. Особливості проведення педіатричних клінічних досліджень.
  50. Біомедична етика та деонтологія в профілактиці та лікуванні психосоматичної патології. Біоетичні проблеми алкоголізму, вживання наркотиків та куріння, паліативної медицини. Профілактика, реабілітація та ресоціалізація.
  51. Медико-етичні та правові проблеми та біобезпека профілактики, діагностики та лікування ВІЛ-інфікованих, осіб з туберкульозом, венеричними, інфекційними та іншими контагіозними хворобами.
  52. Медико-етичні проблеми біотероризму, як найбільш небезпечного виду тероризму. Критерії потенційної небезпеки біологічних агентів. Категорії біологічних агентів за ступенем загрози для мирного населення.
  53. Основи біологічної безпеки в Україні. Основні стратегічні принципи протидії біологічного тероризму та заходи захисту населення. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами.
  54. Принципи доказової медицини та їх біоетична оцінка. Арчі Кокран – засновник доказової медицини.

16. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ ТА РОБІТ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- вирішення ситуаційних задач, їх обґрунтування;
- вирішення тестових завдань.

17. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ

Форми контролю і система оцінювання навчальної діяльності студентів розроблено відповідно до вимог галузевої програми з дисципліни, закону України «Про вищу освіту», наказів МОН України від 16.10.2009 № 943 «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи», «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів в умовах впровадження Європейської кредитної – трансферної системи організації навчального процесу» (лист МОЗ України від 15.04.2014 №08.01-47/10395).

Контроль успішності та якості підготовки студентів розподіляється на поточний та підсумковий.

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях у вигляді усного опитування, розв'язуванні ситуаційних задач, тестового контролю.

Підсумковий контроль підготовки студентів здійснюється після закінчення вивчення дисципліни у вигляді заліку.

18. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА З ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності, основи біоетики та біобезпеки» *на денній формі навчання* не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку.

Оцінювання поточної навчальної діяльності та дисципліни в цілому здійснюється відповідно до «Інструкції щодо оцінювання навчальної діяльності студентів Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-

трансферної системи організації навчального процесу» (схваленої рішенням Вченої ради від 29 травня 2014 року, протокол № 9).

Студент отримує оцінку **«зараховано»**, якщо він виконав всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, відвідав всі навчальні заняття – лекції, практичні заняття, визначені тематичним планом з відповідної дисципліни (при наявності пропусків – своєчасно їх відпрацював), набрав загальну кількість балів при вивченні навчальної дисципліни **не менше, ніж 120**.

Студент отримує оцінку **«не зараховано»**, якщо студент має невідпрацьовані пропуски навчальних занять (практичних та лекцій) і кількість балів за поточний контроль менша ніж мінімальна.

Оцінка «зараховано» і «не зараховано» вноситься викладачем до залікової відомості (Форма № Н-5. 03-3), «Індивідуального навчального плану студента», «Журналу обліку відвідувань та успішності студентів» та «Залікової книжки».

Залікова відомість надається до деканату в день проведення заліку або наступного дня.

Студенту, який отримав оцінку «не зараховано» декан факультету видає направлення на ліквідацію академічної заборгованості з дисципліни.

Відпрацювання занять і підвищення балів студентами за направленням деканату повинно відбуватись в установленому порядку під час відпрацювань за графіком кафедри. Після відпрацювань пропущених занять деканат повинен видати студенту залікову відомість, в яку викладач вносить відмітку про складання заліку.

Отримання оцінки «зараховано» з семестрових дисциплін, викладання яких закінчується заліком, є обов'язковою умовою перевodu студента на наступний семестр (рік) навчання.

11. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Традиційна оцінка	Конвертація у бали
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ	
«5»	25
«4»	20
«3»	15
«2»	0
ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ	
«5»	66
«4»	50
«3»	40
«2»	0

Максимальна кількість балів (200 балів), яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5» – 25 балів, на кількість тем практичних занять у модулі (8) $25 \times 8 = 200$.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент при вивченні дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3» – 15 балів, на кількість тем практичних занять у модулі (8) $15 \times 8 = 120$ балів. Отримання мінімальної кількості балів за модуль (120 балів) є обов'язковою умовою для виставлення оцінки «зараховано».

Для заочної форми навчання

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність при вивченні модуля вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальну СРС ($66 \text{ балів} \times 3 \text{ теми} = 198 \text{ балів} + 2 \text{ бали за індивідуальну роботу} = 200 \text{ балів}$).

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну діяльність при вивченні модуля, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі ($40 \text{ балів} \times 3 \text{ теми} = 120$).

Ранжування з присвоєнням оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» для студентів відповідного курсу та факультету, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни проводиться деканатами.

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1 Базова

1. Безпека життєдіяльності. Основи охорони праці в медицині та фармації. Навчальний посібник / [Л.І.Власик, О.М.Жуковський, І.Д.Візнюк та ін.]. - Чернівці: Мед.університет, 2013. – 251 с.
2. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях / За ред. І.В.Кочіна. – К.: Здоров'я, 2005. – 432 с.
3. [Бобирьов, В. М.](#) Основи біоетики та біобезпеки: навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. / В.М. Бобирьов, О.М. Важнича, Т.О. Дев'яткіна. - Вінниця : Нова кн., 2012. - 246 с.
4. Луценко Р. В. Основи біоетики та біобезпеки: навчальний посібник / Р.В.Луценко, Е.Г.Колот, В.М.Бобирьов; Українська медична стоматологічна академія. – Полтава: УМСА, 2015. – 175 с.
5. Мороз В.А. Основи біоетики та біобезпеки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Мороз В.А., Пропіснова В.В., Отрішко І.А., Шебеко С.К. - Х.: Золоті сторінки: НФаУ, 2013. – 126 с.

19.2. Допоміжна

1. Безпека життєдіяльності: Підручник / [В.Г.Цапко, Д.І.Мазоренко, Ю.С.Скобло, Л.М.Тіщенко]; за ред.. В.Г.Цапка. – К.: Знання, 2008. – 397 с.
2. [Вайнола, Р. Х.](#) Деонтологічна культура: навч.-метод. посіб. для студ. мед. та пед. вищ. навч. закл. / Р.Х. Вайнола, С.С. ; Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М.І. Пирогова, Каф. суспіл. дисциплін. - Вінниця : ДП "ДКФ", 2010. - 56 с.
3. Гайченко В.А. Основи безпеки життєдіяльності людини: Навч. посібник / Гайченко В.А., Коваль Г.М., Буравльов Є.П. – К.:МАУП, 2006. – 440 с.
4. Желібо Є.П. Безпека життєдіяльності: Підручник / Желібо Є.П., Зацарний В.В.. – К.: Каравела, 2006. – 288 с.
5. Запорожан В.Н. Путь к ноетике / В.Н.Запорожан. – Одесса: Одесский медуниверситет, 2008. – 284 с.
6. Зеркалов Д.В. Безпека праці в медичних закладах. Довідковий посібник. — К.: Основа, 2011. — 695 с.
7. Москаленко В.Ф. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми / В.Ф.Москаленко, М.В.Попов. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – 218 с.
8. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників / [Н.М.Касевич, К.І.Шаповал та ін.]. – К.: Медицина, 2007. – 224 с.
9. Основы биоэтики и биобезопасности: учебник / Ковалева О.Н., Лесовой В.Н., Амбросова Т.Н., Смирнова В.И. – К.: Медицина, 2015. – 424 с.

19.3 Нормативно-правові акти

1. Конституція України із змінами, внесеними Законами України від 8 грудня 2004 року N 2222-IV, від 1 лютого 2011 року N 2952-VI, від 19 вересня 2013 року N 586-VII, від 21 лютого 2014 року N 742-VII <http://www.president.gov.ua/documents/constitution>).
2. «Кодекс цивільного захисту України» (02.10.2012 № 5403-VI) <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України: Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів.- № 1103-V від 31 травня 2007 року, м. Київ /Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, №35, ст.484;(Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1804-VI (1804-17) від 19.01.2010, ВВР, 2010, № 9, ст.90)/ zakon.rada.gov.ua

4. Закон України –Про об’єкти підвищеної небезпеки» (Закон від 18.01.2001 № 2245-III) <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» (Закон від 24.02.1994 № 4004-XII зі змінами 2015),
6. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційний захист» (08.02.1995 № 39/95-ВР зі змінами 2014),
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 № 790 –Програма профілактики ВІЛ-інфекції в Україні».
8. Указ Президента України № 643/2001 –Національна програма боротьби із захворюваністю на туберкульоз».
9. Наказ МОЗ України від 23.09.2009 р. № 690 «Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типового положення про комісії з питань етики».
10. Наказ МОЗ України від 14.12.2009 р. № 944 «Про затвердження Порядку проведення доклінічного вивчення лікарських засобів та експертизи матеріалів доклінічного вивчення лікарських засобів».
11. Рішення Ради національної безпеки і оборони України № 220/2009 від 06.04.2009 „Про біологічну безпеку України»

19.4 Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
6. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
7. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України <http://www.social.org.ua>.
9. Сервер дистанційного навчання БДМУ <http://moodle.bsmu.edu.ua>.
10. Біоетика <http://www.sham.com.ua>.
11. Основи біоетики и биобезопасности: учебник (ВУЗ III—IV ур. а.) / Ковалева О.Н., Лесовой В.Н., Амбросова Т.Н., Смирнова В.И. <http://www.medpublish.com.ua/>
12. Типове положення про комітет з біоетики та деонтології установи НАМН України. <http://www.amnu.gov.ua/>
13. Етичний кодекс лікаря України <http://www.umj.com.ua/>.
14. Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типового положення про комісії з питань етики <http://zakon.rada.gov.ua/>
15. Про затвердження Порядку проведення доклінічного вивчення лікарських засобів та експертизи матеріалів доклінічного вивчення лікарських засобів <http://zakon.rada.gov.ua>
16. <http://medulka.ru/filosofiya/vvedenie-v-bioetiku-uchebnoe-posobie> - Юдин Б.Г., Тищенко П.Д. Введение в биоэтику. Учебное пособие.
17. <http://www.medknigaservis.ru/bioetika-sergeyev.html> - Сергеев В.В. Биоэтика. Учебное пособие.

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ СТУДЕНТА (СИЛАБУСУ)

Візнюк І.Д., асистент кафедри гігієни та екології.

Заморський І.І., доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фармакології;

Драчук В.М., кандидат фармацевтичних наук, асистент кафедри фармакології.